



14. En häst blir ett får (Kinesiskt nyår)

AV-nummer: 11223tv14

Den 31 januari 2003 blev en häst ett får enligt den kinesiska kalendern. Datumet varierar varje år från sen januari till mitten av februari. I programmet får vi följa Mimmi Han, 10 år, och hennes familj när de förbereder och firar nyår på kinesiskt vis i Uppsala. Mimmi Han berättar i skolan för sina kompisar om det kinesiska nyårsfirandet. Sedan får vi följa förberedelserna inför firandet och slutligen är det dags för festligheterna med sång, kinesiska tecken, mat och gemenskap med familj och vänner. Vissa saker i det kinesiska nyårsfirandet påminner om hur vi firar nyår i Sverige. Men det är också mycket som är annorlunda. Mimmi Han är född i Nanking i Kina, men kom till Sverige när hon var tre år. Ibland kan hon inte låta bli att tänka på Kina, det jätttestora landet där hon är född.

Tidkod	Programinslag
00.00	Vinjett.
00.20	Mimmi kommer gående längs en snöig gångväg med ett kinesiskt paraply. Hon presenterar sig på svenska och kinesiska. Hon berättar att hon är född i Kina och att hon kom hit när hon var tre och ett halvt år. Bild på en häst – och ett får.
01.10	Mimmi visar för sin klass på en världskarta var hon kommer ifrån.
01.30	En svensk flagga hänger utanför dörren hemma. Mimmi städar tillsammans med sin mamma och lillasyster. Det har ju hunnit bli stökigt och smutsigt under året och det måste bli fint tills de får gäster.
02.00	I skolan. En flicka frågar om de har mycket prydnader hemma när de firar nyår. Mimmi berättar att hennes mamma brukar be vänner som åker till Kina att köpa med sig dekorationer hem.
02.30	Familjen pyntar hemma med färgglada girlanger, röda lyktor och annat. Mimmi berättar att man firar nyår mer än man firar jul i Kina.
03.15	I skolan. Mimmi: "Det finns en kinesisk zodiak." Hon visar upp en kinesisk kalender för klassen och räknar upp djuren i den. "Är man född 1991, som de flesta är här, så är man får. Och som jag, jag är född 1992, då är jag apa. Varje djur har ett år."
04.00	Hemma. Pappa och Mimmi dekorerar ytterdörren med två kinesiska figurer.
04.25	Bild på en häst i snön. Nyårsafton 2002 – hästens år. Familjen tar bilen och åker och hälsar på föräldrarnas bästa kompis som bor i studentkorridor. Där finns parabol, så de kan titta på ett speciellt kinesiskt TV-program. Bilder från programmet. Mimmi berättar att det är tradition att titta på det – ungefär som man tittar på Kalle Anka i Sverige på julafton. Mimmi tittar på programmet tillsammans med familjen och andra kinesiska vänner.
05.25	En klasskamrat undrar vad Mimmi tycker är den godaste maten. Mimmi tycker att det finns mycket gott.
05.45	Mimmi dukar och lagar mat med familjen. Närbilder på matlagningen. Mimmi berättar att många rätter är traditionella och har en betydelse – till exempel hel, kokt fisk: "det betyder att man alltid har rikligt och överflödigt med pengar och så". Hon berättar att det är viktigt att man inte äter upp hela fisken, för då äter man upp rikedomen och överflödet. Bilder på maten.



- 07.05 En man skriver kinesiska tecken på rött papper; "lycka till i fårets år". Pappren sätts sedan upp på väggen. Gästerna har kommit och mamma sjunger en sång för dem i köket. Tillsammans gör de "dumplings" – ett slags degknyten som kokas. Champagnen öppnas och hålls upp. Gästerna önskas välkomna och Gott Nytt År – sedan är det dags att äta. Barnen sitter i köket och de vuxna vid matsalsbordet. Barnen skålar i läsk. Mimmi fotas. De tänder tomtebluss och fyrverkerier ute.
- 10.15 Bild på häst i snön – och ett får. Nyårsdagen 2003. Mamma hjälper Mimmi och hennes lillasyster att klä sig i vackra nyinköpta och typiska kinesiska kläder. Flickorna får pengar i röda kuvert och familjen önskar varandra lycka, rikedom och Gott Nytt År. Båda flickorna ska spara sina pengar till en hund.
- 12.10 På nyårsfesten. Människor sitter vid långbord och äter. De tittar på ett kinesiskt program på storbildsskärm. Mat står uppdukat på ett bord. Mimmi spelar piano. Hon berättar att hon ibland tänker på Kina. Det var längesedan hon var där och hon skulle vilja veta hur det är där nu. Det kanske har förändrats! Avslutningsbilder på Mimmi som går med sitt kinesiska paraply.



Det Kinesiska nyåret

Vad är det kinesiska nyåret?

Det kinesiska nyåret, eller vårfesten, är den äldsta och mest firade högtiden i Kina.

När firas det kinesiska nyåret?

Liksom alla kinesiska högtider är datumet styrt av den gamla mån-/solkalendern, så nyåret infaller på olika datum varje år. Det varierar från sen januari till mitten av februari.

Den kinesiska kalendern

Enligt legenden började kinesiska matematiker redan år 2357 f. Kr, på befallning av kejsaren, experimentera med en kalender.

Under tiden för Tangkejsarna (600-talet f. Kr), kom man att använda en kalender som liknade den som utvecklats i gamla Babylon och Grekland tusen år tidigare. (Tangkejsarna var en av de rikaste och stabilaste dynastierna i kinesisk historia). Denna kalender utgick från månåret och det lades till extramånader sju gånger under en nittonårscykel. De numrerade månaderna för att kunna hålla reda på dem men utnyttjade också sina zodiaktecken i en tolvårscykel. Så anges nu åren som råttans, oxens, tigerns, harens, drakens, ormens, hästens, getens, apans, tuppen, hundens och grisens år. Denna gamla kalender används idag för traditionellt, religiöst eller kulturellt bruk, men är för svår att använda till vardags.

1912 började den gregorianska kalendern användas. Dock var det inte förrän vid kommunisternas seger 1949, som den gregorianska kalendern fick fäste i hela landet. Den 1 oktober detta år besteg Mao Zedong som segerherre ett podium på porten till Himmelska fridens torg, huvudingången till kejsarpalatset i Beijing. Därifrån kungjorde han att Beijing hädanefter skulle vara Kinas huvudstad, att den röda fanan med en stor guldstjärna och fyra mindre stjärnor skulle vara Kinas nationalflagga och att året skulle följa den gregorianska kalendern.

I det gamla bondesamhället planerades bruket av jorden med hänsyn till årstidernas olika väderförhållanden. Kalendern utgjorde då grunden för böndernas planering av arbete och vila.

Hur firar man?

Det kinesiska nyåret är den allra viktigaste av alla kinesiska festivaler. Det är en nationell helgdag som firas över hela Kina. Det är en stor familjehögtid och på nyårsaftonen, den tolfte månadens sista dag i enlighet med den kinesiska månkalendern, samlas hela familjen till en storslagen måltid. Firandet pågår under femton dagar.

Även om själva nyåret, Nian, bara varar i två eller tre dagar börjar förberedelserna nästan en månad tidigare. Husen städas noggrant för att all otur skall sopas undan. Skulder betalas, hår klipps och nya kläder köps. Dörrar och fönsterkarmar målas om och dekoreras. Det vanligaste är dekorationer i rött och guld. Man hänger bland annat upp verser skrivna i vacker kalligrafi i guld på rött papper på varje sida om dörröppningar. En vanlig rätt vid den här tiden är rissoppa, som anses rena kroppen inför det nya året.

Den 24:e dagen innan nyår kallas Kögsgudens dag. Denna dag skall gudarna blidkas, innan de försvinner till himlen för att avlägga rapport om familjen. Man brukar bränna bilder av gudarna, för att symbolisera deras avfärd till himlen. Man brukar också smörja in deras läppar med honung eller annat sött för att få dem att säga bra och söta saker om familjen.



Även bankerna är mycket upptagna under den här tiden, då alla vill växla till sig nya fräscha sedlar som läggs i små kuvert och delas ut på nyår.

På nyårsaftonen samlas familjer för att äta en stor middag. Rätterna som då serveras är inte bara goda, utan också förknippade med olika lyckosamma företeelser. Till exempel är fisk en populär rätt – och då särskilt karpnen. Karp på kinesiska heter Li och har ett liknande uttal som ordet för vinst. Listan kan göras lång, men en av de viktigaste rätterna på bordet är Jiaozi. Det är en sorts fyllda degknyten som kokas i vatten. Jiaozi liknar till formen de guld- och silvertackor som användes i det forntida Kina och symboliserar på så sätt rikedom. Enligt traditionen skall kocken baka in ett mynt i ett av knytena. Den som har turen att få just det knytet kommer att få stor lycka och framgång under det kommande året. Under nyårsafton är husen klart upplysta och de flesta stannar uppe hela natten för att vänta in det nya året. Man firar med smällare, fyrverkerier och raketer.

På själva nyårsdagen vaknar barnen och finner små röda kuvert under huvudkudden. Kuverten innehåller godis eller sedlar. Sedan klär man sig i sina nya kläder och går ut för att offra till gudarna och till förfäderna. Efter dessa ritualer går man vanligtvis och hälsar på vänner och släktingar.

Barnen har ledigt från skolan under några veckor runt nyåret, men i dagens Kina varar själva nyårshelgen i tre dagar. Förr i tiden varade den ända fram till lyktfesten, som hålls den femtonde i månaden. Då lyser lyktor i olika färger och former överallt, och man kan se dansare utklädda till stora drakar som ringlar sig fram på gatorna.